ÎMBUNĂTĂȚIREA NORMELOR ORTOGRAFICE ALE LIMBII ROMÎNE *

DE

PROF. D. MACREA

Prin Hotărîrea Consiliului de Miniştri al Republicii Populare Romîne din 16 septembrie 1953 au fost aprobate normele ortografice îmbunătăţite ale limbii romîne, elaborate de Secţiunea a VI-a de ştiinţa limbii, literatură şi arte a Academiei R.P.R. şi de către Institutul de lingvistică din Bucureşti. La sfîrşitul lunii decembrie 1953 a apărut «Micul dicţionar ortografic», care conţine normele şi regulile ortografiei îmbunătăţite, precum şi un index de circa 10.000 de cuvinte, cu precizarea scrierii lor corecte.

Aceste norme ortografice au intrat în vigoare la 1 aprilie 1954 pentru toate instituţiile de stat, cu excepţia învăţămîntului mediu şi elementar, unde vor deveni obligatorii numai începînd cu anul şcolar 1955—1956, deoarece introducerea lor este legată de retipărirea tuturor manualelor şcolare.

Îmbunătăţirea ortografiei limbii romîne a fost impusă de starea de fapt a felului în care se scria limba noastră, de numeroasele impreciziuni, contradicţii şi fluctuaţii din vechea ortografie. Ca în toate celelalte domenii ale muncii culturale, regimul burghezo-moşieresc a lăsat şi în ortografie o stare haotică, rezultat al nepăsării şi desconsiderării lui faţă de dezvoltarea limbii şi culturii poporului nostru.

Îmbunătăţirile aduse constau în esenţă în simplificarea şi precizarea pe baze ştiinţifice a normelor ortografice din 1932; ele pornesc de la principiul că limba scrisă trebuie să redea cît mai fidel, mai simplu şi mai clar limba vorbită. S-a

* Cu unele mici completări, acest articol reproduce pe cel apărut în «Scînteia» nr. 2884 din 31 ianuarie 1954.

BDD-A10212 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:05 UTC)

căutat să se redea pronunțarea literară romînească, folosindu-se în acest scop cele mai bune tradiții ale scrisului nostru literar.

Mersul impetuos al revoluției culturale în țara noastră, avîntul luat de literatura noastră, dezvoltarea largă a învățămîntului de toate gradele, creșterea masivă a tipăriturilor și în general pătrunderea culturii în masele largi populare impun astăzi mai mult decît oricînd o ortografie unitară, bazată pe reguli precise, stabilite științific, ușor de învățat și de aplicat de către întregul popor. Numai în acest fel limba națională, creată și vorbită de popor, poate să-și îndeplinească cu succes funcția de cel mai important mijloc de comunicare între oameni, de instrument de luptă și de dezvoltare a societății, cum o caracterizează I. V. Stalin în «Marxismul și problemele lingvisticii».

Fosta Academie Romînă a publicat o serie de ortografii oficiale, dar majoritatea acestora au avut la bază principiul greșit, etimologist latinizant. Potrivit acestui principiu, cuvintele românești de origine latină trebuiau scrise cît mai apropiat de formele latine din care provin. De aceea cine încearcă astăzi să citească, spre exemplu, pe August Treboniu Laurian, Timotei Cipariu sau alți latiniști din a doua jumătate a secolului al XIX-lea are impresia că se găsește în fața unei limbi străine. atît de departe este ea, prin felul scrierii, de limba vorbită de popor. Cuvinte ca *fîntînă*, *mînă*, *rîu*, *adînc*, *vînt*, *țară*, ei le scriau *fontana*, *mana*, *riu*, *aduncu*, *ventu*, *tierra*. Pe lîngă cuvintele artificiale pe care căutau să le introducă în limbă — aceasta în epoca în care Eminescu scria cea mai armonioasă limbă romînă, fiindcă era limba vorbită de popor — chiar cuvinte atît de populare ca cele înșirate mai sus erau de nerecunoscut în scrisul bizar al primei ortografii oficiale a vechii Academii.

Principiul etimologist, la care fosta Academie n-a renunțat niciodată cu totul, era în contradicție cu practica vorbirii curente. Pentru a ști să scrii corect românește, după ortografiile etimologiste ale vechii Academii, trebuia să cunoști limbile latină și franceză. Etimologismul în ortografie a fost concepția favorită a claselor exploatatoare cosmopolite, care, disprețuind poporul, se îndepărtau de el și prin forma complicată a scrierii, căutînd să se apropie fie de limba latină, fie de scrierea limbii franceze. Scrierea nefirească și complicată susținută de etimologiști a constituit o adevărată frînă în răspîndirea culturii în mase, ca și în dezvoltarea limbii noastre. Astfel, pînă la reforma din 1904 se scria oficial: *ḑece*, *ḑice*, în loc de *zece* și *zice*, pentru ca să se recunoască în ele mai ușor formele latine *decem*, *dicere*. Se scria *Bucuresci*, *Ploesci*, *Pitesci*, deoarece grupul consonantic *șt* nu exista în latină, iar acolo unde-l avem în românește el corespunde în general unui *sci* latin (*scientia-știință*, *inflorescis-înfloresti*). Rațiuni pur etimologice au menținut pînă la reforma actuală două semne deosebite, *â* și *î*, pentru unul și același sunet. Se scria *român*, *pâine*, *mâine*, *cânta* ca să se asemene mai mult cu *romanus*, *panis*, *mane*, *cantare*, și se scria *în*, *începe*, *împărți*, ca să se asemene mai mult cu formele latine *in*, *incipere*, *impartire*.

BDD-A10212 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:05 UTC)

Faptul că în ultimele două reforme, cea din 1904 şi cea din 1932, fosta Academie s-a văzut silită să cedeze treptat poziţiile retrograde etimologiste în favoarea principiului fonetic, adică în favoarea unei scrieri cît mai apropiate de pronunţare, se datoreşte felului de a scrie al marilor noştri scriitori legaţi de popor, ca: N. Bălcescu, Al. Russo, Eminescu, Creangă, Caragiale, Coşbuc, Sadoveanu, precum şi luptei lingviştilor progresişti din trecut, în primul rînd a lui Al. Lambrior şi H. Tiktin.

Ultimele norme ortografice stabilite de vechea Academie în 1932, deşi încercau să apropie scrierea de pronunţare, păstrau încă resturi etimologiste care duceau la complicaţii inutile. Cel mai mare defect al vechii ortografii îl constituiau însă numeroasele ei inconsecvenţe, fluctuaţii şi confuzii. Astfel, pentru categorii asemănătoare de cuvinte se recomandau forme diferite de scriere: *greşală*, dar *îndrăzneală*; *groaznic* şi *obraznic*, dar *glesnă* şi *cismă*; *gheată*, dar *ghiară*; *încheagă*, dar *chiamă*; *umor*, dar *humoristic*. Se admitea să se scrie atît *blândeţe* cît şi *blândeaţă*, *bătrâneţe* şi *bătrâneaţă*, dar se socotea corectă numai forma *tristeţe*. O inconsecvenţă asemănătoare exista în scrierea formelor de genitiv-dativ singular al substantivelor feminine, admiţîndu-se ca egal de îndreptăţite formele *limbii* şi *limbei*, *lumii* şi *lumei* etc. Asemenea inconsecvenţe şi fluctuaţii îngreuiau însuşirea vechii ortografii. De altfel, fosta Academie nu a avut niciodată autoritatea ştiinţifică şi morală necesară pentru a-şi putea impune ortografia, încît se ajunsese ca fiecare scriitor şi fiecare publicaţie să-şi aibă regulile ortografice proprii.

Îmbunătăţirea ortografiei limbii romîne este o acţiune de mare însemnătate care creează condiţii prielnice pentru dezvoltarea limbii, a literaturii şi a culturii noastre în general. Întreprinsă din iniţiativa Partidului Muncitoresc Romîn, această acţiune ilustrează, o dată mai mult, grija şi atenţia pe care le acordă partidul şi guvernul problemelor legate de dezvoltarea culturii poporului nostru.

Îmbunătăţirea ortografiei limbii romîne a fost făcută, pe baza unui studiu ştiinţific aprofundat, în urma Hotărîrii Sesiunii Academiei R. P. R. din 25—27 martie 1951. Şi în această privinţă Academiei noastre i-a servit ca un preţios exemplu experienţa sovietică. În plin război civil, guvernul sovietic, apreciind însemnătatea şi necesitatea scrierii unitare a limbii naţionale, a aprobat, în 1918, noua ortografie rusă, care este în vigoare şi azi.

După cum se ştie, normele ortografice fixate în cadrul Academiei R.P.R. au fost publicate sub formă de proiect în iulie 1952 şi supuse unei largi dezbateri în presă. Revizuite şi îmbunătăţite în lumina criticilor formulate în presă şi în şedinţa lărgită a Consiliului Ştiinţific al Institutului de lingvistică din 6 februarie 1953, aceste norme au fost apoi aprobate de Prezidiul Academiei R.P.R., iar prin Hotărîrea din 16 septembrie 1953 a Consiliului de Miniştri, ele au devenit, la 1 aprilie 1954, ortografia oficială a limbii noastre.

BDD-A10212 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:05 UTC)

Normele ortografice îmbunătățite nu aduc o schimbare totală a regulilor stabilite pe baza principiului fonetic în ortografia din 1932. O astfel de reformă radicală nici nu era de dorit, întrucît ea ar fi complicat în mod inutil scrierea limbii romîne. Îmbunătățirile aduse elimină însă inconsecvențele vechii ortografii prin reguli precise și raționale, în care s-a ținut seama atît de pronunțarea literară, cît și de normele gramaticale ale limbii noastre.

Iată cîteva din normele ortografice îmbunătățite, menite să dea scrierii limbii romîne mai multă simplitate și precizie:

1. Deoarece limba romînă nu cunoaște decât un singur sunet *î*, nu avea nici o justificare scrierea unuia și a aceluiași sunet prin două semne deosebite (*â* și *î*). De aceea s-a adoptat numai scrierea cu *î*.

2. De asemenea, întrebuințarea linioarei și a apostrofului pentru a lega două cuvinte care se rostesc împreună constituia o inutilă complicație ortografică. Se scria *m'a văzut*, dar *l-a văzut*, deși folosirea acestor două semne deosebite nu mai are nici o rațiune actuală, vocala pe care căuta s-o reamintească apostroful fiind de mult dispărută din vorbire în astfel de expresii. Normele ortografice îmbunătățite prevăd suprimarea apostrofului, urmînd să se întrebuințeze ca semn de unire numai linioara.

3. Tot astfel, în noua reformă a fost suprimat *u* final din cuvinte ca *ochiu*, *unghiu*, *biciu*, *cuiu*, *maiu*, *paiu*, *voiu*, *făcuiu*, deoarece, în astfel de cuvinte, el a dispărut de mult din rostirea literară. Se va scrie deci: *ochi* sg., *unghi*, *bici*, *cui*, *mai* subst., *tai* I sg., *voi (face)*, *făcui*.

4. Deoarece în vorbirea literară se rostește *ie*, nu *e*, în cuvintele *femeie*, *cheie*, *baie*, *voie*, ele se vor scrie ca atare și nu *femee*, *chee*, *bae*, *voe*. Se vor scrie în schimb cu *e* cuvintele *epopee*, *poet*, *creez*, *idee*, *alee*, pentru că astfel sînt rostite ele în vorbirea literară.

5. Tot astfel, pentru că în prefixul *des-* consoana *s* înaintea unei consoane sonore și a unei vocale se rostește totdeauna ca *z*, cuvinte ca *dezbatere*, *dezvoltare*, *dezlega*, *dezobișnui*, *dezmembra* se vor scrie deci așa cum se pronunță.

6. O complicație inutilă a vechii ortografii era scrierea *cassă*, *massă*, care imita ortografii străine. Deoarece în limba romînă aceste cuvinte se rostesc cu un singur *s*, ele se vor scrie așa cum se rostesc: *casă*, *masă*.

7. Aceeași complicație inutilă o prezenta scrierea cu majuscule a numelor de popoare cînd nu erau adjective sau a numelor de zile, luni și de puncte cardinale. Acum se stabilește scrierea lor cu literă mică: *romîn* (și ca substantiv și ca adjectiv), *marți*, *ianuarie*, *nord* etc.

Spre deosebire de trecut, normele ortografice îmbunătățite cuprind un capitol dezvoltat asupra punctuației, cu reguli care nu sînt construite numai după rațiuni teoretice, ci după practica celor mai mari scriitori ai noștri, din ale căror opere sînt extrase toate exemplele ilustrative.

O problemă ortografică de mare actualitate este aceea a scrierii corecte a numelor proprii și a cuvintelor din limba rusă. « Micul dicționar ortografic »

BDD-A10212 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:05 UTC)

cuprinde un întreg capitol în care se stabilesc regulile pentru transcrierea lor.

Pentru eliminarea impreciziunilor şi fluctuaţiilor care existau pînă acum în scrierea limbii romîne, Institutul de lingvistică a crezut necesar să alcătuiască un index alfabetic, cuprinzând circa 10.000 de cuvinte şi forme gramaticale a căror scriere prezintă greutăţi. În caz de îndoială asupra scrierii unui cuvînt, a unei expresii sau forme gramaticale, cititorul poate găsi în acest index forma corectă, însoţită, atunci cînd e cazul, şi de indicaţii privitoare la pronunţarea lor corectă: locul accentului, numărul silabelor etc.

Îmbunătăţirea pe baze ştiinţifice a normele ortografice ale limbii romîne nu însemnează desigur rezolvarea definitivă a tuturor problemelor ridicate de scrierea limbii noastre. Într-o limbă vie şi bogată ca cea romînă, practica scrierii şi a pronunţării ridică mereu probleme noi. Înregistrarea şi soluţionarea acestora face parte din sarcinile secţiilor de gramatică, ortografie, ortoepie şi fonetică experimentală ale institutelor de lingvistică ale Academiei R.P.R., care se vor îngriji în permanenţă de completarea şi îmbunătăţirea normelor scrierii limbii romîne.

Prin regulile ei simple, precise şi fireşti, ortografia îmbunătăţită a limbii romîne, constituie un ajutor de seamă dat de către lingvişti operei de ridicare culturală a maselor şi un pas înainte în desăvîrşirea procesului de unificare a limbii naţionale.

BDD-A10212 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:05 UTC)